

5209

ACC. N.R.

Landskap: Somalands

Härad: Albo

Socken: Vjp Thorsas

Uppteckningsår: 1937

Upptecknat av: ^{OS 4} Joh. Nilsson

Adress: Fjögård Törne

Berättat av:

Född år 1861 30/xt Fjögård

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör Kyrkogrim: Kyckovå, m. m.

När före en Kyrka skulle byggas, så bestämdes platsen
 på det sätt, att man spanade ets på Twillingsorav för
 en Stock, och sedan där denna frivilligt stannade
 på den platsen skulle Kyrkan uppföras om hon skulle
 byggas av Trä, Ibland hon dock mot byggas av Stein, så
 så lade man en 4 kantad Stein på en Dvägi ett vedstaka som
 man förr begagnade att böja och släja hem på urshagen
 där förfändes ett grav. 3 är vita Twillingsorar och där
 Steinen vamlade av åldret, där Ibland byggnaden byggas,
 och Steinen skulle bli hünsten, och vid Twärydien skulle
 Stocken bli grusstock i Skatelöv, färsonling, läv det
 efter sätzen, gäts till på det sätt, att vid bjudömnendet

Skriv endast på denna sida!

2a sid.

Småland
Röke
V. Thorsås m.m. Gr 1937

Uppf. Joh. Nilsson
5209 Gjord Frine
född 1861, Sjögård
dåvaran var kyrkan obulle stig, så kom en skata fleggande
med ett före i näbben, då bestäts det i hast att på den
plats där skatan sleg ned med sitt för där obulle kyrkan
byggas, och församlingen fick därför namnet Skatelöv.
och en skata medgivandes levande på kyrkogården förför att
tjänstgöra som kyrkogrim och vaktare så länge den
gamla stod på den platsen på 1830-talet flyttades kyrkan
till en annan plats, och om skatan då blev fleggad från
sin vaktplats eller ej, därom förmåler historien ingen-
ting. även har det brukats att det handat att i vissa för-
samlingar, att då de bestämt sig för att bygga på en
plats, så vad som byggdes om åren vers ner om matten,
oskeken hänt till dess antingen trall som hadde sina
boningar i marketen och som inte hunde häxa flickornas
flang. eller var där jordvälter som hadde sina boningar
där, därför måste man säka någon flicka som hunde
utinaa mytiska saker. Vättaerna varo ju i folket.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

ett mystiskt väsen som hade sina bönningar i jorden
och på den platsen där de uppehölls sig vägade ingen
att bygga, för att afreda dem, men så trädde att här fanns
blotta gubbar och gummor, som hände till dessa mystiskt
varolers förfallande och hemvist, och därom skulle vio-
ligen, och denne blake skulle där sätta sig i förbindelse
med vätearna, för att höva om de varo bönagna att
flytta eller Kykoplans mäste flyttas, och då hunde
det hända att den blake genom ett undsligt tilltaget
offra hunden förmå vätearna att flyttar, offret behölls
antagligen den blakes sjel, när sedan man lyckan blev
färdig och lyckanleden i ordning ställd, så skulle man föra
att få en beskyddare över den heliga platsen, genom att
offra ett djur det första man mötte på vägen, detta djur
skulle levande begravas på den nya lyckaholmen, här
i Skässis gamla lyckaholm trädde det att en svartbrokig
tjur blivit begravens, i det nordvästra hörnet av

kyrkogården, och denne häina hav allt sedan anses vin-
vig och begagnadt, för att begrava självsättningar i
de som hadde tagit sig sjelv av Sagan på mäst sät deno
fingo ju förr enligt byrholagen begravas i vigt jord eller
böras in genom kyrkporten, utan skulle kyrkan lyftas över
ringmenen och utan klockringning begravas i skeppan-
gen, och prästen bröts hantade tre shovlar mull över hanten
Senare sed har nu upphört så här har ingen begravts här
på det sättet som jag minn från 60 år sen kyrkan flyttades
från den gamla platsen, men i min barndom minn jag
flera numera begravas sådana efter gudstjänsten och
en nära vanligt begravning. i Lärdags begravdes här en
kvinnan som tagit sitt liv genom att hänga sig i en brunnen
hon fästes i kappellet tillsammans med en gammal
lärarinna och begravdes i vigt jord. så var det turen.
Hon skulle kyrkans och kyrkogårdens skyddsväsen och halledes
kyrkogården. hon troddes skulle ha matit att hämmes

allt akagn som förrades på kyrkan och kyrkogården och
på de sädas gravar, så att man mögen vägrade sig in för
mattetid så troddes det att kyrkogrimmen var till handar
och ögonblickligen tagade bort dem, efter beväxtede om, att
det varit en gang två svänger som i fyllan och vilton
skulle ingåti ett vad om att de skulle vägra sig att gå in
på kyrkogården och titta in genom mycket hålet i kyrkan
en natt, men trass de var komma inom kyrkporten
möttes de av en stor svartbrodig gur, och den ene blev
basted huvudstupa över ringmuren och bröt lärbonet så
han blev brymning alls dagar, den andre väddad och tärmed
att han gick baklänges ut genom porten, det troddes att
om de gick baklänges ut så hadde ej grimmens makt att
slada dem, men vändes de sig om, så hundar han försärra
dem både till livet, så förtroddes det att skytta och
fischor, som hadde stora ten i sin näring brukade lura
ben, på kyrkogården efter nöjen avlidna ben som blivit

Upphästdt vid gravändet av en ny grav, att de lyckades
rämnas om de gick saklänges ut, och med syv ed försäkra att bortet
skulle lämnas tillbaka inom viss tid, skedde ej det sådär
läntegaren stränga förminaler, och de gamla berättade
om personer som vänt kappar och förstöre bortet som de
länat, så att de ej kunde lämna det tillbaka, och de brände
därför ej försäkra sig så länge de levde, utan bleva varje
natt hemsköta och flögade av de hemskåte synen och uppen-
barelse till sin död. Det berättades även om, att om någon
lämnadare som ej blivit uppträffad och bestyrkande ej
kunde försäkra var förrän han varit inom griflyktio =
gården, en natt och blott om förlätske, och tillika
bestyrkande sitt brotts för prästen, och denne var då
skyldig under edsförpligtesse att halsa det hemligt
och förrän han hadde beglänt sig försäkra prästen, möttes
han alltid av lyckohögriemannen som hörde honom till-
baka om han ville be om förlätske, sagd sij.

Svaparen sät om så hadde fyrkogrismmen makt att
döda honom. Det troddes också att fyrkogrismmen
kunde upptäcka i olika obenyndar både som män och
och djur. Si talades här om att hänt gamla berättelse
att här i den gamla fyrkograrden hadde en mardane
som ej blivit upptäckt försitt mord, blivit begravin
i vigid jord, där syntes ofta under mörka hällar
I man sprängande på kyrkorummen runt omkring
och den ene hadde ett stort bloss, och ett spjut och so-
gade, han har gjort hon och mord, han shall icke
ligga i vigid jord, Detta trodde varo fyrkogrismmen
som valtade över att intet skelgat fel försjä på den
platå hem var sät att växa över, även troddes det att
prästen kunde se honom i någon obenynd man han jord-
faste lik, si kostade han alltid ägaren upphämt lyckan
sät där en vit duva på taket eller tornspira där var
den böde bliven salig men sät där svart korp var ha-

Far talade även om en händelse vid en begravning här
 som han själv varit vitne till. Det var en bondes son från
 kort tid blyvit rik och förmögen, så blev det ett salt rykte
 om att han skulle ha mördat en silvertronalle som rest
 värning och häjte silver, och varat honom. men inga
 bevis funnes så att han burde fallas, men när han skulle
 begravas och liket stod på pallarna kom en stor svart
 korp och satt sig på kistan och häcklade, och flög sedan
 upp på kyrktaket och satt där och häcklade under
 hela begravningsaktens omfåt. Natten visade han sig
 även, för dem som gingo åtta gång. Så trodde ju att alla
 hemlighetsfulla väsen på denna heliga natt vara syn-
 liga. och enligt folktroen, i var kyrkogrimmens
 skepnad olika, i olika församlingar, den skulle förs-
 tällas i det djursskepnad som blivit nedgrävut i
 kyrkogården sålunda skulle han ettringas församling
 vara ett svin i Leckaryd en tuft i Härjlev en tjur

vid gamla Vislanda kyrka en vit hals. men vid nya
 kyrkan en trubhorns bok. vid Uvhult en svart bagge
 vid Häst. en get. vid Kalvsvik en hals. vi Statlövsgamla
 kyrka en skata. vid Härklunda en grå bagge med
 stora horn. nemt hår i toras gamla kyrka en svart
 bröstig tjuv. men in i kvällen stupnade han före kom
 sej van han enligt folktron sej van de lika sätta värdare
 och allas ströck. sej ingen gick gärna in här en Kykologius
 sen det blivit mörkt. min gamle Far varnade mig
 många ganger när jag var liten att aldrig fåndas
 förrbi en Kykologius utan att förtära. Fader vår, och
 Herrern välsignes oso, åtminstone inte sen det blivit mörkt.

Jag därför var nu vad jag var mig ha hört om Kykologiemmen
 och för nu uppvärande stötte sej anses det nog som en saga
 full med idéer lögnströks, men ett är siktet att äggen
 våra förfäderna hadde en sådan osubblig tro på många
 mystiskriga ting så att de vände dem, och förstickebete

ett annat mystiskt väsen som i folket var allmänt
både värdat, och avskytt, och som kallades, Vätter. De
troddes bo i underjordiska horningar och där kunde lika
som människorna, och ingen trodde förtur om fördär troddes
att de kunde förgöra och förföra både herr och hemb
i äldre tider troddes det att dessa natuvarer varo ett slags
jordfolk som eftertrivrade att komma i förbindelse med
människorna för att bli saliga, men för att skynda sig
för dem mäste många medel tillgripas för att ej fås åka
eller få minsta rätt förturna dem. Kunde man däremot
få möjlighet rätt blidka så skulle man ha god myfttadare
men försiktighet födrades också och man aldrig slä
ut lögvattnet efter ej tur ett nyfött barn för än dagen
efter fördär blev barnet lyft eller krympling, eller
modern sjuk, så kallades henn, så hon blev liggandes och
ej vägrade sig upp på flera år, jag minns starkt tillvar
gammal svinmar häv som lejo till sängs nästan hela sitt liv

och vägade sig alltid ut under bar himmel. Detta
ansågs av folket, att de hadde fastat ett vatten som
de blivit tvättade med efter barnbörd, och att vatten
därigenom försakat sjukdomen deraföre måste man
alltid, ta på upp en galvija i hörnet och där tåka ned
vattnet både efter modoren, och det barnet blev tvättat
med, så det inte kom under bar himmel, och efter bördens
från modoren skulle brännas upp i kökspisen. och
i vanliga fall fick man ^{ej} hästar ut vattnet som var varmt
från hörnönen utan att fört spottat till gengen och säga
är här möjat i väg så väl jag bratt det flyttar sig.
min gamle far han varnade ofta att besta utt varmt
utan att följa denne regel. och i synnerhet om julaftron
Så troddes det ju att alla mystiska voro i växelse så da
fick inget vatten som famifjen badat i slos ut på trädgården
utan också det stå inne till annan dag morgon han
talades ofta om, att en sväng han hadde fastat ett sitt tvättvatten

på sopdyngeen en julton och därmed såsat vätarna
 och han blev så sjuk om matten så befechtades att han skulle
 föö. hadde man utan att fruya sig för välet hesta ut skönhett
 vatten och därmed skäret vatten så fick den blåse som
 liknade brännblåser om hela kroppen och för att få bot
 här för så skulle man offra åt vatten antingen en skal
 mjöll, eller en peng, eller ett metallföremål som skulle
 läggas på det ställe där man öst ut vattenet och så gjort
 och sikt be vatten om förlitelse. När man stjälte jule
 ljusen så stjältes även som ljus ungefar som smi ljus=
 givna ljus och kallades vätaljus hem skulle man sätta
 utanför köksdörren om jultonens kväll, för att i majowonen
 humrar blidkar och häller sig vid, med vätarna över julen.

Nid byggande av fedvader före stor försiktighet så att
 man kunde undvika att komma i klämme med vätan
 och andra mystiska varelser som troddes haunna skedes
 båda minnistor och tjuv, och intó blott dessa även mot

menniskor hyste man stor värdslapé, det fanns ju förr
gott om gamla gubbar och gammor som av allmänhetens
troddes haunna med Walleri, och förgåra och skada både
menniskor och djur, därfor hyste mästeren störe förtroende
för dem, så att ignorancet vid ledugårdsbyggmed maste ju alla
försigtighetsmäts vidtagas, först obudde di platsen undersökas
av någon blott förtroendepäare om ej vatten och annat trevlig
fanns på platsen, men så den blake gestört platsen och
fört riklig betäring och undfagnas med ett bastant res
så kunde varv sätter och bygga, och för att vara riktigt
sätter för vällarna så skulle timmervärnen som skulle
byggas biva all sin värlig till platsen på ett vist ställe
läg den där orörel så hadde vatten mig att att ingåndar om
bygget. Jag skulle fölbereda läsarna på att denne bråttelne
är precis som det skedde här i mitt hem 1873 då jag lät
uppföra ny ledugård. Jag var då elva år och minn
det mycket väl.

si när ledugården var uppförd och inredd. si innan nigr
kreatur sätta hämtade en gammal blad gummanerifvin
Lönsboda församling 5 mil bortifvin hon ansågo fär att
hunna göra både ond, och godt, men antagligen det onda
mest, si skulle hon fört hon en sällig mätsid, och därunder
bevista om sina stora bedrifter och gärningar som hon utfört
till menighets nytta och välsignelse. sen skulle hon
underrätta ledugården och syra tak och väggar om där form
najat haf eller springar som (mavand) ett annat slegt öjne
som troddes kunna skada öjne) növ fär detta vad gjordt
och alla haf och springar väst tillstopas. si hadde hon en
mängd små knutar med sig, vad hon där hadde förvarat vad
hennes egen hemlighet. si skulle med en större mävre bowas
ett hål i väg (tröskel) botten blyken vid dörrarna) i den
hållet medlade hon en av sina knutar och sedan igenlappet
med en flugg och hon läste vägva av sina hemliga brövägjelser
denna processus skulle göras både i ledugård och i bonengohuset

så när andligen detta var undanläget så skulle han
klippa några hästtassar av varje djur av alla slag som
skulle sättas in i ledugården, samt filade av några spioner
av hornen, på fåtöreasures, och samlade ihop detta, och
tillsammans med hennes medförläda trollknutar, gjorde
hon ett bål, i fähuset och anlände Setsomma så till
tappades alla dörrar vad sie att röken samt den histriga
lukten som upphom skulle stanna hvor. sen fick ingen
öppna dörren eller gå inn där på två dygn, och
inte kunde man fåt heller för den olidige lukten.
så blev far ålagd att förga en orm, levande och
denna skulle levande stoppas ned i hålet som var
borrat i trösklen vid fähusdören där creaturen skulle
gå ut och inn och borrihålset väst till tappas visshet även
utjädes nog vant, där några dagar därefter en husen
kom hit med en orm som han höll i slerten och som
han barit på det sätet över en fjärdegangs väg.

och sen haddo Trollhäringen fullgjordt sitt arbete och blev
 at lönad med 16 kr. och med en duglig ost, och ett par stålförvar
 omkring, och ett stålspund och några stålspund finhöglade
 tegor av lim, samt litet av växthända annat som han sett
 finnas i huset, och gav deppa en helig försägning för att
 varken skada, eller nöja sig av hans弟子 lar missin skulle
 kunna göra verken budegården eller bostinghus nöjan
 skada. nu undrar nöjan hemske om allt har syntes
 att göra nöjan nyttig, och därpå vil jag blott svara
 att under tideras lopp si har som vanligitts och annat
 gjort har blitt oförst och blivit bra igen och ett annat
 har föddt, och har det vilt blott för att jag ej har den starka
 ter här vid behov, och ströck, som jag gärde haddo. Ty det
 maste finnas en fast och orubblig tro, om nöjet rådant
 skall fås tagas som jag nu beväxt och den farors och
 hemsningar ^{and} till slutet av förra årtusendet och jag min
 mänga gamla som hader tro ha visat battvärn från nöjen latere

Det hände ofta förr fick utan med sina kreatur och i
 synnerhet svin och kalvar och där trädde det att nogen
 illvigt person var vällande till det, och därfor sätte röd,
 av blodet och kunde då få det välet att det var förgä-
 vning av nogen svin, och där i vänta om inte sjuksomnen
 upphörde med devar bresländer så skulle man gräva ned
 en halv, eller gis levande innan han hadde dött ritligt
 visto man där bestämt driften som var orsaken till sjuk-
 domen eller hadde man försökt svin, och bogvärde
 fögjivet på ham ägor där fick den sturen i stället.
 sommar förhållandet var det om nogen ej elvdöd före
 fastslades eller neograades på annas ord. Detta var förr
 en allmän tro, men jag har inte hört mer än en be-
 vistat att han bogagnat sig att utföra en sådan gym-
 handling, men han saade att han kunde ej lägga på en halv
 på flera år utan de "ejelvö" noga efter föder där fick
 det välet, och gräde med en halv levande och sen hadde ingen

halvdöd på
 flera år

även ett annat medel mot denne sjukdom har jag hittat av
en person, som gjorde hadde förståt detta man skulle få
skinnet av en vilda kälv och skrämma det i semlor och spika
upp det på dörren,aret vid lagarödönen, även han påstod
att detta hjälpte, även skulle man haunna skydda sig
för öter genom att hägna en uggle och hänga över lagar-
önen, för ett skyddade hästar var skulle spika fast en
hästsho över stalldörren men det skulle vara en hästsho
som blivit teppas och rom man hittat på vägen. För nu
har jag berättat lite om mina minnen angående döda fåglar
såsom jag upptäckt dem och om jag föret värmt sig grymt
att vara blott i fukt och lön, men sanningen är den att sådan
var vissa fåglar tro och arv från släkt till släkte och
den ned och bort. Far och farfar fick förr ej på något sätt
fågelnas utan obotligt hållas, ingen fick begagna sig
av noga eller grym i dem, därjore behölls dessa redet till i
mittan av förra sekundradet. De fåglar vägar och romfärdens

började jag intet och därigenom upplysningen som till ständ
fint hadde ju bänder och bandbyråns folk bättre isolerades
vid sina enkla hem och ej häntes ens till var och hund längt man
hade till mäster föremåling egen städ. Jag i min barndom
gavla bänder som aldrig varit så långt från sina hem som
i Härnösand, och inga tidningar funnos det enda nyheterna
fingo det av var kungarikets som uppläster byggnaderna och
sina huvuden och sjukdomar huvudet de bort själva tekne
fanns ju ej att tig å andra lokale gubbar och gummor och
av sådana fanns det godt om som ledde på allmänhetens
enfald och ekonomihet. så levde mitt liv stilla och långt
och varo icke så anförtalade av Tidens era som gällt det nu
så man kan godt imölnma med att det hällades den gamla
goda tiden. och vad det beträffar med devar två på sista
och på onaturliga väsen som jag niocht hittat om, så vill jag
enligt min mening framhålla att kanske vi var upplysta
leva i samma eller liknade förhållanden som de far i en annan form

Jag menar då att vi förfäder hadt fitt i m
 tro på Kyrkogivningen, vätter, Tomten, Skogsmuseen, och många
 andra orginliga föremål. Dessa saker hadde si kallade
 i hela uppsunnit och utspredd för att få sitt leverbröd även
 godmadrig och ordning all mänsket. nu har vi istället en
 annan klass som kenske arbetar i samma avsikt men med
 lägre och finare sätt. jag menar därutöver läkare och
 Professorer som nu i var tid arbetar på att söka finna
 baciller i olika former så det finna ju mest ingen nöjd dom
 utan att den har vällats av baciller. och varje meninsk
 mäste ju tro på dem, än om det ingen meninsk med blotta
 ögat kan se dem. och tider och slägter växlar och redwar och
 bruk mäste följa med, så som det är 100 år är visat läkare
 och Professorer med sina baciller lika fördömliga som de
 gamla klötar vätter och gastar. och med demna min enskilda spridom
 får jag häromed sluta och med hopp om tillgift för min lång upptekning
 som kenske ej är av något intresse.

Högtalningsfullt
 Joh. Petersson